

Zelfstandig wonende minder zelfredzamen

Een veiligheidszorg en een verantwoordelijkheid

Rene Hagen
September 2023

Waar gaan we het over hebben

- De maatschappelijke context
- De situatie in de praktijk
- De kennis die we inmiddels hebben opgedaan
- Oplossingsrichtingen

Ontwikkelingen wonen minder zelfredzamen

Waar komen we vandaan:

- Zelfstandig wonen door beperkt aantal minder zelfredzamen
- Bejaardenhuizen / Verzorgingshuizen
- Verpleeghuizen

Waar gaan we naar toe:

- Zelfstandig wonen door groot aantal minder zelfredzamen (ouderen, mensen met een beperking, verwarde personen)
- 'Wonen en Zorg door Ouderen'; 40.000 plekken
- Reablement; 3 miljoen euro
- Beperkter aanbod verpleeghuizen

Hulp bij ontruiming bij brand

Bouwbesluit 2012, art. 7.11a (toelichting)

“Bouwbesluit 2012 ziet toe op hulpverlening bij brand aan iedereen die zich in een bouwwerk of een gebruiksfunctie bevindt. Het gaat hierbij om het evacueren van bijvoorbeeld patiënten in een ziekenhuis, gedetineerden en bezoekers van een discotheek, in het geval van brand.”

“Het tweede lid sluit de woonfunctie uit voor zorg op afspraak en voor zorg op afroep. Bij deze woonfuncties kunnen de bewoners zich nog zelfstandig of met behulp van mantelzorg redden, ook bij brand. Bij de woonfunctie voor zorg op afroep meldt de brandmeldinstallatie wel door naar een zorgcentrale. De zorgcentrale, die veelal niet in de nabijheid van de woning ligt, kan na melding contact zoeken met de bewoners en eventueel iemand sturen als zich daar een hulpvraag voordoet.”

Stellingen / conclusies

Het is een maatschappelijke keuze om ouderen en andere minder zelfredzamen langer zelfstandig te laten wonen

Het is dan ook een maatschappelijke plicht om ervoor te zorgen dat dit brandveilig geschiedt

We mogen dan ook niet accepteren dat we hen door maatschappelijke keuzes aan een groter brandgevaar blootstellen

De zorgen en waarschuwingen zijn niet nieuw!

Periode 2013 – 2016

- *“Zelfstandig wonende ouderen: een toekomstig brandveiligheidsprobleem”*
- *“Meer (thuiswonende) senioren betekent per definitie meer branddoden bij onveranderd brandveiligheidsbeleid”*
- *“Ontstaan wooncomplexen met zelfstandige huisvesting van alleen ouderen”*
- *“Bouwregelgeving houdt geen rekening met deze nieuwe woonvormen”*
- *“In 2030 toename van 62% branddoden onder ouderen”*
- *“Deze toename is volledig toe te schrijven aan zelfstandige bewoning van ouderen”*

Omvang van het probleem

- Ouderen: percentage van 2,8 m in 2013, naar 3,6 m nu, tot 4,3 m in 2030 (2 m 75+) in voornamelijk zelfstandige bewoning
- Ouderen komen 2,7x zo vaak om bij brand; zonder maatregelen stijgt het aantal dodelijke slachtoffers onder ouderen met 62%
- 50% slachtoffers bij woningbranden is niet zelfredzaam

Enkele cijfers

0-20 jaar: bevolking 24%, slachtoffers woningbrand 13%

20-40 jaar: bevolking 25%, slachtoffers woningbrand 16%

40-60 jaar: bevolking 29%, slachtoffers woningbrand 23%

60-80 jaar: bevolking 18%, slachtoffers woningbrand 28%

80+ jaar: bevolking 4%, slachtoffer woningbrand 19%

Bij 22 van de fatale woningbranden was een rookmelder aanwezig

Bij 18 van deze 22 fatale woningbranden waren de slachtoffers verminderd zelfredzaam

De problematiek bij brand

- Niet of verminderd zelfredzaam
- Onvoldoende mogelijkheden om te vluchten
- Onvoldoende mogelijkheden brandweer om te evacueren / redden
- Mensonterende evacuatie
- Opname in ziekenhuis (indirecte doden)
- Niet terugkeren naar de woning

 BRANDWEER
Brandweeracademie

 Veiligheidsregio
Gelderland-Zuid

Brand in De Notenhout

Mailboxes on the left side of the wall, arranged in four rows. Each mailbox has a small keypad and a display screen. The mailboxes are numbered 1 through 25. Some mailboxes have "NEE" and "JA" labels. A small black device is mounted on the wall above mailbox 23.

Central control panel with a circular dial, a keypad, and a list of names and room numbers. The list includes:

- 1. Dr. J. K. Smith
- 2. Dr. M. J. Brown
- 3. Dr. R. L. Green
- 4. Dr. S. P. White
- 5. Dr. T. Q. Black
- 6. Dr. U. V. Grey
- 7. Dr. W. X. Blue
- 8. Dr. Y. Z. Yellow
- 9. Dr. A. B. Purple
- 10. Dr. C. D. Pink
- 11. Dr. E. F. Orange
- 12. Dr. G. H. Red
- 13. Dr. I. J. Silver
- 14. Dr. K. L. Gold
- 15. Dr. M. N. Bronze
- 16. Dr. O. P. Copper
- 17. Dr. Q. R. Iron
- 18. Dr. S. T. Steel
- 19. Dr. U. V. Aluminum
- 20. Dr. W. X. Plastic
- 21. Dr. Y. Z. Glass
- 22. Dr. A. B. Wood
- 23. Dr. C. D. Stone
- 24. Dr. E. F. Concrete
- 25. Dr. G. H. Brick

Mailboxes on the right side of the wall, arranged in four rows. Each mailbox has a small keypad and a display screen. The mailboxes are numbered 26 through 41. Some mailboxes have "NEE" and "JA" labels. A small black device is mounted on the wall above mailbox 26.

Van kennis van de maatschappelijke situatie
naar
kennis over de problematiek en de oplossingsrichtingen

(Een greep uit) beschikbare kennis

BRANDWEER
Brandweeracademie

BRANDWEER
Rotterdam-Rijnmond

Brand in Het Lichtpunt

Een kleine brand met grote gevolgen

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Veiligheidsregio
Rotterdam-Rijnmond

Brand in De Notenhout

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

nederlandse brandwonden stichting

De invloed van vergrijzing op brandveiligheid

Deelrapport 1: de omvang van de problematiek

April 2015

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

nederlandse brandwonden stichting

De invloed van vergrijzing op brandveiligheid

Deelrapport 2: de risicofactoren en oorzaken

September 2015

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

nederlandse brandwonden stichting

De invloed van vergrijzing op brandveiligheid

Deelrapport 3: oplossingsrichtingen

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Branden in seniorencomplexen: regelgeving en praktijk

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

nederlandse brandwonden stichting

Brandveiligheid in relatie tot 'verwarde personen'

Een verkenning van de problematiek

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Risicogroepen en brandveiligheid

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Risicogroepen: verantwoordelijkheidsverdeling en handelingsperspectief

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Risicogroepen en rookverspreiding

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Brand in verpleeghuis Smeetsland Rotterdam

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

BRANDWEER
Brandweeracademie

Vluchtveiligheid van woongebouwen

De Brandweeracademie is onderdeel van het Instituut Systemen Veiligheid.

Waarom zijn ouderen vaker het slachtoffer van brand

- De combinatie van fysieke beperkingen, mentale beperkingen en ziekten
- Sociale factoren als alleen wonen, sociale isolatie en verzamelwoede
- Woningen niet ingericht op vluchten door verminderd zelfredzamen
- Overschatting zelfredzaamheid
- Verminderde weerstand tegen brand en rook

Waarom zijn ouderen vaker het slachtoffer van brand

NUMMER	BRANDVEROORZAKENDE MATERIALEN	MEEST VOORKOMENDE BRANDVEROORZAKENDE SITUATIE OF GEDRAG
1.	Rookwaren	<ul style="list-style-type: none"> > Onachtzaam weggegooid rookwaren > Onachtzaam roken > In slaap vallen tijdens roken
2.	Elektrische kacheltjes	<ul style="list-style-type: none"> > Brandbare spullen te dicht bij de hittebron plaatsen > Kleding te dicht bij de hittebron plaatsen
3	Elektrische apparatuur	<ul style="list-style-type: none"> > Verkeerd gebruik van elektrische dekens
4.	Kooktoestellen	<ul style="list-style-type: none"> > Onachtzaam koken > Kleding te dicht bij de hittebron plaatsen

**Van essentiële knelpunten
naar
principes voor oplossingen**

Dit zijn de essentiële knelpunten

Niet serieus nemen problematiek

- Probleem al 10 jaar bekend
- Veel onderzoeken tonen problematiek **en** geven oplossingsrichtingen

Vasthouden aan verouderde regelgeving

- Mensen die zorg op afstand/afroep ontvangen zijn niet meer zelfredzaam
- Rookmelders en BMI zijn niet meer de oplossingsrichting

Vasthouden aan verouderde principes

- Vluchten in plaats van stay-in-place
- Geen gebruik maken van liften voor ontruiming
- BHV als oplossing voor het probleem

Geen verantwoordelijkheid nemen

- Door de overheid
- Door de beheerders

Weer brand bij Vitalis De Horst in Eindhoven, geen reden voor extra maatregelen

Geplaatst op 14 januari 2016; Laatste update 14 januari, 06:00;

EINDHOVEN - 3 branden in 4 maanden tijd in woonzorgcentrum De Horst zijn voor de Vitalis Zorggroep geen reden om extra maatregelen te treffen om herhaling te voorkomen.

Dat laat bestuursvoorzitter Erik-Jan Borgmeijer desgevraagd weten. Vitalis vindt het niet nodig en ook niet haar verantwoordelijkheid om mensen te wijzen op mogelijke risico's.

Branden

Dinsdagavond brandde een appartement in De Horst uit. Eerder was er ook al brand in december en september vorig jaar. Vorige maand was een drooggekookt pannetje de oorzaak. Een lamp die te dicht bij een gordijn stond, was de oorzaak van het meest recente incident.

Alarmmeldingen

De brandweer moet zeer regelmatig uitrukken naar het appartementencomplex in Woensel, waar bewoners zelfstandig wonen maar desgewenst (thuis)zorg kunnen krijgen van de Vitalis Zorggroep. Tussen 1 januari vorig jaar en afgelopen dinsdagavond was er 26 keer sprake van een automatisch alarm door een rookmelder. Ook waren er negen meldingen vanwege een brandende container, buitensluiting en omdat mensen in een lift vastzaten.

Zelfstandig

Ondanks het grote aantal alarmmeldingen en incidenten is een waarschuwing aan de bewoners, waarbij hen wordt gewezen op mogelijke gevaren en risico's, niet aan de orde.

'Niet helpen, enige juiste besluit'

Bij dodelijke brand in Alphonsus in Mierlo-Hout moest personeel machteloos toekijken en wachten op de brandweer.

door **Chiel Timmerman**
a.m.h. & **Simeon van der Wal**
MIERLO-HOUT

„Mijn moeder rookte op lange tijd...“
Tien is ver-
troude kamelen met het vlam-
mend in men gebreit weggevoerd.
Mijn moeder had alleen het ge-
luk dat de vlammen vloerbedek-
king niet goed brandde.”
Als in het raam, dierbaar bij Sa-
mann Zing, wil de dame aangeven
dat er bij kinderen een extra risi-
co is op brand. Het gebak van
een eigen moeder was niet weg-
gevoerd voor de 40-jarige vrouw
die vorige maand overleed in een
andere woning van Alphonsus.

ten zorgverleners van het in de
Helmende wijk Mierlo-
Hout. Die brand had evenzove-
wel sprake van een voorwerp de
aan de hand van de brandweer
deventen na het uitgaan van
meerdere mensen van de vloer
was te hulp te schieten.
De hoogste datum is van
dag 22 november is ook de een
eigen vermoedelijk op haar zelf
reik. „Als ons of mij dat men-
schen, is je de sigaret mensen
was te weten”, legt Simeon uit.
„Maar deze vrouw was op en
weg in haar handen. De park
was bereikbaar gemaakt van ver-
trouwen met en naar mensen
stom. Dit duurt de kerens om
haar heen.”
Personeelleden die van me-
ten te kijken, krijgen de wai-
ding van het brandalarm op hun
scherm. Ze waren bezig met te

moeten doen denken met een
die (zelf) de brandweer. Een
vrouw die rooktoeg iedereen bij
haar zelf heeft. Simeon: „Een
andere beschrijving is dat vaak
naar een brandveel worden. Maar
wij zetten in plagen. De
aankomst van het
personeel is elke keer
anders en dan heb je
veel te vertellen.”
Tien maanden
hebben zich naar de
woning, openen de
deur op een klein en
dicht moment dat er
een klein moment
keuring is. En dan volgt
een beschrijving die
blijft onbegrijpelijk is
van te maken. Terwijl
de vrouw om hulp
heeft meppen, worden de de-
deur dichtdoen. Een veiligheid
is ook niet het ge-
beuren was hier te een situatie
op de brandweer. Ondertussen
en waren de andere bewoners
en werden de hulpdiensten naar
de juiste plek gestuurd.
De vrouw overleed in het de-

kerken. Toch hebben de brand-
wekers de enige juiste beschrijving
gevoerd, legt Simeon. „De enige
veiligheid is dat 2000 mensen. Als
je zelf ook die brander wordt, heb
je nog vinder van het. Bewe-
den was de actie cruciaal om te
verderom dat de
brand en de griffie
reik, ook om de
gang naar de rest
van het gebouw ver-
trouwen.”
Een kwestie is het
alcohol uit te lag-
gen en vult de
brandweer te er-
nide dan het voor
het opstapen. Maar
na twee uur rijen
naar de brandweer-
ken, weet Simeon:
„Het enige contact van onze
mensen is van verleden. Ze wilden
naar binnen van die vlammen te her-
pen. Het is onbegrijpelijk als je
het signaalverkeer moet doen
en reacties mogelijk. De brand-
wekers waren er kopie van. Ze
krijgen begeleiding van de brand-
weer om mensen te helpen.”

De vraag naar het of modern
wat het is ingevonden zijn tegen-
woordig te beschrijven mensen
worden gewonnen. Volgens
Simeon gebeurt dat ook, onder an-
dere bij de overname van mensen
op een verpleegafdeling. „Maar
krijgen te beschrijven een onder-
schiet. Maar deze vrouw was te
veerde verantwoord. Die mensen
willen en kan je niet te veel bepa-
len te hun weten. In je een
met te een de dokter. De laatste
vrouw een speciale gebak met
was een, onder te weten was
dat een geak uit was.”
Simeon krijgt brandver-
ken mensen. Het is een
deur. De één die gebak
was een brandver-
ken, onder te weten
was een veiligheid
vertrouwen.
„Als te worden con-
sule is dat al is ver-
ken, maar dat er ook een
vrouw is overleden. En het
was een
vertrouwen.”

'Al bang dat het mis zou gaan met sigaret'

De nabestaanden van de 40-jarige
vrouw die geen kinderen
had, hebben geen verwagen
Simeon Zing. Simeon was
teer complimenten. „De meeste
eigenlijk nachten. Ik heb er
hele bij dat de brand hebben
was te herkenen met een
vrouwen”, vermeld een achternaam
die niet met zijn naam is de

kanen tell. Een sigaret werd een
hoogste datum van de
„We waren al bang dat het
dus zou misgaan met een
geen. En dat is natuurlijk heel
wast. Maar de brand was er op
lange termijn voldoende kunnen
worden en de dagen kunnen
doen die te wilde doen. Deze
was te heel erg op gevoel.”

Op zondag 22 november ontstond er brand in een appartement van het zorgpark Alphonsus in Mierlo-Hout. De 40-jarige bewoner overleed even later in het ziekenhuis. Foto: Bert van der...

Dit zijn de principes voor oplossingen

Voorkomen brand

- Brand ontstaat bij deze doelgroep dicht bij het lichaam
- Minder brandbare materialen toepassen (kleding, matrassen, zitmeubels)
- Elektrisch koken / kookgasbeveiligers
- Beïnvloeden brandveilig gedrag

Technische ondersteuning bij brand

- Alarmopvolging bij rookdetectie
- Automatisch blussen

Vluchten mogelijk maken

- Rookverspreiding buiten het appartement tegengaan
- Lengte van vluchtwegen beperken
- Vluchten via trappen vermijden
- Stay-in-place mogelijk maken
- Redmatrassen

Hoe oplossingen realiseren

Door een combinatie van :

- Beïnvloeding brandveilig gedrag
- Initiëren toepassing technische voorzieningen
- Regelgeving passend maken op soort bewoning
- Verantwoordelijkheid nemen door de verantwoordelijken

